

UIT DE LITERATUUR

L. ETTLINGER, „Ueber die Gattung *Crumenula* sensu Rehm mit besonderer Berücksichtigung des *Crumenula-Triebsterbens* der *Pinus*-Arten". Diss. Techn. Eidgen. Hochschule Zürich. Bern 1945.

Aanleiding tot deze studie was een ontginning van bergweide op een hoogte van 1750 tot 2210 m, groot 50 ha, bij Davos in de jaren 1910 tot 1923. Geplant werden 50 % *Pinus Cembra*, 20 % *Picea excelsa*, 20 % *Larix decidua* en 10 % *Pinus montana*. Reeds in de jaren 1923 tot 1925 gingen bij een deel van deze bebossing 70–100 % van de jonge planten dood. In een nader deel was het verlies slechts 30 %. In 1938 constateerde GAUMANN voor het eerst de aanwezigheid van *Crumenula* op de *Pinus Cembra* en *P. montana*, waaraan sedert de ziekte werd toegeschreven. Eenige goede afbeeldingen illustreeren den indruk van het gehavende bosch en details van de ziekteverschijnselen. De beschrijving van de symptomen komt overeen met de in de literatuur bekende. Het werk is overigens overwegend mycologisch-systematisch. Van inoculatieproeven wordt slechts kort iets vermeld op pag. 20, waar indirect valt af te leiden, dat deze geslaagd zijn, omdat van herisolatie wordt gesproken; op pag. 34, waar wordt meegedeeld, dat inoculaties negatief verliepen; en op pag. 57, waar staat, dat ook inoculaties met een nieuw beschreven soort *Crumenula laricina* n. sp. op *Larix* een negatief resultaat hadden. (Dit negatieve resultaat klopt met experimenten, die in Amerika met *Crumenula abietina* Lgbg = *Brunchorstia destruens* ERIKS. zijn uitgevoerd, en ook met eigen onderzoekingen. Ref.)

ETTLINGER vond, dat de conidiën afkomstig van Davos essentieel langer waren dan van materiaal uit Denemarken en meest 8-cellig, terwijl de kortere conidiën uit Denemarken meest 4-cellig waren. 19 monsters afkomstig uit Zwitserland, op verschillende plaatsen verzameld, waarbij 6 monsters van Davos, vertoonden echter minstens even groote verschillen. Kweekproeven, om uit te maken, of het hier om phaenotypische of genotypische verschillen gaat, zijn niet uitgevoerd.

De dissertatie van ETTLINGER is een waardevolle bijdrage tot verheldering van de indertijd door SCHWARZ gestichte verwarring van de hier behandelde ziekte met het voorkomen van *Cenangium abietis*, die lang in de literatuur is gevolgd. E. stelt voor, om het woord taksterven — „Triebsterben" enz. te gebruiken in de beteekenis van „dieback", zooals dit werd gedefiniëerd door BOYCE (Forest Pathology, 1938: 9 en 325).

In Nederland is dit taksterven eenige malen bij *Pinus nigra corsicana*, *P. nigra austriaca* en *P. montana* in zeer verontrustende afmetingen geconstateerd, in Frederiksoord in 1926 (VAN LUIJK, Meded. Phyt. Lab. „W. Commelin Scholten" Baarn II: 52–57, 1927) en op het landgoed „de Delle" tusschen Epe en Heerde in 1929/1930. In het laatstgenoemde geval was de aantasting buitengewoon hevig (door ref. zelf bezichtigd), de geheele opstand moest worden opgeruimd, omdat de meeste boomen waren afgestorven. De ziekte is echter sedert dien tijd niet meer zoo hevig opgetreden. Ook bij de bestudeering der ziekteverschijnselen, die eenige jaren geleden de Corsicaansche dennen in ons land hebben vertoond — verschijnselen die VOORBEIJTEL CANNENBURG aanleiding gaven tot het schrijven van een artikel in het Ned. Boschbouw Tijdschrift (15 (5), 1942), waarin hij de vrees uit, dat de *Pinus nigra corsicana* wel geheel

uit ons land zou kunnen verdwijnen — bleek, dat het taksterven hierbij wel voorkwam, maar toch een zeer ondergeschikte rol speelde.

ETTLINGER geeft verder een vergelijking van *Crumenula abietina* Lgbg, met haar typische *Brunchorstia*-pyniden, met *Crumenula pinicola* Karst., waarvan geen pyniden bekend zijn, en *Crumenula sororia* Karst., die pyniden heeft met zeer karakteristieke sporen, die vingervormig zijn gedeeld; een zwam, die kankers veroorzaakt o.a. aan grove den (Ref. heeft bij het kweken van *C. Sororia* reeds sedert 1933 geregeld deze typische sporen gevonden en verkreeg bij inoculaties positieve resultaten, waarbij dezelfde pyniden en sporen werden gevormd). Ook op *P. nigra corsicana* komen in Nederland deze kankers regelmatig voor. Zij werden ook bij het boven genoemde onderzoek van VOORBEIJTEL CANNENBURG aan een tamelijk hoog percentage der boomen gevonden. Maar de veront- rustende ziekteverschijnselen van de Corsicaansche dennen waren van anderen aard. Deze blijken op het oogenblik overwonnen te zijn. Men krijgt den indruk, dat zij werden veroorzaakt door factoren van klimatologischen aard, zooals door strengen vorst, misschien gevolgd door aantasting door de een of andere zwam. Waarnemingen in België leiden tot eenzelfde conclusie. In elk geval schijnt de door VOORBEIJTEL CANNENBURG genoemde en kort beschreven *Crumenula* — deze blijkt nu *Crumeniula pinicola* Karst. te zijn —, die hij zeer regelmatig heeft aangetroffen, niet anders dan als saprophyt te moeten worden beschouwd.

Zeer terecht is tenslotte ETTlinger om redenen van practischen aard voor- stander van het behoud van den naam *Crumenula* als „nomen conservandum”, hoewel NANNFELDT volgens de internationale regelen der nomenclatuur gelijk heeft, als hij *Crumenula* wil samenvatten met en vervangen door *Scleroderris*.

H. VAN VLOTEN